

A felmérés olyan jelenségekre is rávilágított, mint pl. az informatikai kurzusok gyors differenciálódása, ami szükségessé teszi, hogy a jövőben kifinomultabb és ötnél több fő tantárgykategóriával dolgozó csoportosítást alkalmazzanak.

Tanulságos a könyvtárosképző intézmények oktatási programjaiban 1976-ban és 1982-ben megnevezett számítógépes programnyelvek előfordulási gyakoriságának összevetése is (4. ábra) A BASIS és a PL/I, valamint a PILOT és a LOGO népszerűségének növekedése egyértelműen jelzi a mikroszámítógépek előretörését.

Egy „tipikus” észak-amerikai könyvtárosképző intézmény éves programfüzete az 1980-as években világosan kimondja, hogy a végzett hallgatók elhelyezkedési lehe-

tőségeket mindenekelőtt a „nem hagyományos” munkakörökben találhatnak mint információs ügynökök, online kereső szakemberek, információs menedzserek, rendszer-elemzők. Az informatika és a számítógépes technológia immár nem sajátos szakosodási terület a könyvtáros szakmán belül, hanem a könyvtárosképző intézmények megítélése szerint az informatikai oktatás a szakma lényegéhez tartozik.

/FOSDICK, H.: Trends in information science education = Special Libraries, 75. köt. 4. sz. p. 292–302./

(Csapó Edit)

Az informatika fejlődésének irányai V.M.Gluškov monográfiájának megjelenése kapcsán

1982 végén jelent meg az ismert szovjet tudós, V. M. Gluškov régóta várt monográfiája, az *Osnovy bezbumaznoj informatiki*. A mű egyik erénye a közérthetőség, a másik a tudományos igény. Harmadikul azt kell felemlíteni, hogy a bennünket érdeklő egész kérdéskomplexumot átfogja.

A szakterület képviselői számára Gluškov akadémikus könyve, amely új megvilágításba helyezi ezt a kutatási területet, fontos esemény. A szerző ugyan nem definiálja a címben szereplő kulcsfogalmat, de szóhasználatából kiderül, hogy informatikán az élet bármely területéről származó információk tárolásának, feldolgozásának és terjesztésének folyamatát, módszereit és eszközeit érti.

A könyvnyomtatás feltalálása óta a papír volt az információtárolás szinte kizárólagos eszköze, s a számítógépek korának kellett beköszöntenie ahhoz, hogy ez a helyzet megváltozzék. Az informatika viszonylag új fogalom, először a francia nyelvben bukkant föl a 60-as években, a szovjet irodalomban 1966-ban említik először. Itt egy olyan tudományterület jelölésére használják, amely a tudományos információ struktúráját és általános tulajdonságait, a vele kapcsolatos folyamatok törvényszerűségeit vizsgálja.

A fejlődést összességében nézve: az utóbbi évtizedekben a szakemberek hajlamosak a tudományos információt olyan technológiai produktumnak tekinteni, amelynek szerzőségén egyszerre osztozik a tudós és a tudományos eszköz. A tudományos információ valójában és az iménti hiedelemmel ellentétben forrás, az emberiség további fejlődésének igen fontos eleme.

Az informatika fogalmának értelmezésére – következik a fentiekből is – még nem alakult ki egységes álláspont. Vajon ki kell-e terjeszteni illetékességét a tudományos információtól kezdve a szemantikai információig, vajon az informatika és az információfeldolgo-

zás ugyanazt jelenti-e, avagy két külön kategória? – vitatott kérdés. Eközben az élet magvas gyakorlati tennivalót, egy széles körű automatizált információs rendszer kiépítését tűzi elének feladatul. Ez a program a Szovjetunióban pl. húsz évet is igénybe vesz.

Jogos követelmény, hogy a tudományos kommunikációt modern információs tevékenységgel kell támogatni. Ezt a határozott megfogalmazást az 50-es, 60-as évek fejleményei váltották ki, amikor is az információk számának robbanásszerű növekedése bekövetkezett, s mind hatalmasabb nehézségekbe kezdett ütközni az információk tematikus szelektálása. A növekedésen túlmenően a helyzetet még az információk szóródása, a tudományok specializálódása, a tudományágak közötti hagyományos határokat összemossó integráció is komplikálta.

A 70-es években tovább nőtt az információ és vele együtt az informatika iránti érdeklődés, hisz az információ egyre nagyobb szerepet vívott ki magának az élet minden területén. Különösen nagy jelentőségre tett szert a faktográfiai információ.

Az NDK-ban sem könnyű eligazodni a különböző informatikai nézetek között. 1978-ban és 1979-ben az Informatik c. folyóiratban széles körű vita folyt a tudományos és műszaki információ feldolgozásának elméletéről. Benne az ország vezető szakemberei vettek részt. Az eszmecsere sok kérdés tisztázásához járult hozzá, ami – természetesen – nem jelenti azt, hogy már nincsenek vitatott pontok. Az informatikának mint fogalomnak a kikristályosodását számos dolog befolyásolja.

Egyebek között nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az informatika fogalma elméletileg sincs teljesen tisztázva. Jelen pillanatban ennek a kérdésnek igen sok, eddig felderítetlen aspektusával kell foglalkozni.

Az elmúlt tíz évben az információtovábbításnak nagy hatékonyságú eszközszerkezere született. A display, a gyorsnyomtató, a mágneslemez, a mikrofilm az információ szolgáltatásának a kapacitását növeli a korábbiak sokszorosára. 1986 és 1990 között a Szovjetunióban olyan információs hálózat jön létre, amely a legmodernebb technikai eszközöket veti „csatasorba”. Ezek az eszközök pillanatnyilag még szokatlan hordozókra bízzák az informálódás folyamatát, s ezáltal megszűnik a papírnak mint információhordozónak az egyeduralma. Az elektronikai eszközök segítségével egymástól távol lévő kutatók tudnak közvetlen kapcsolatba lépni egymással, a könyvtárak az adatbankokból terminálok révén fogják az információkat szolgáltatni.

1990 után ezek a – nevezük őket így – technikai információhordozók kerülnek túlsúlyba; az információk egy része hagyományos módon nem is lesz elérhető.

Ehhez nemzeti és nemzetközi viszonylatban egyaránt megfelelő infrastruktúrát kell kiépíteni.

Fontos kérdés az ember és a fejlett technika közötti kapcsolat megteremtése. Az informatika gazdasági, szociológiai és pszichológiai vetülete talán egy kissé elhanyagolt területe a kutatómunkának.

Alapos vizsgálatot igényelnek a terminológiai jellegű kérdések is (pl. a mesterséges intelligencia, információ-technológia, mesterséges nyelv stb.). Ezeket a problémákat ugyancsak az elkövetkező években kell a kutatóknak megoldaniuk.

MIHAJLOV, A.J., GILÂREVSKIJ, R.S.: Zu den Entwicklungsperspektiven der Informatik = Informatik, 30.köt. 5.sz. 1983. p.3–5., 9.)

(Wéber Katalin)

A magánéletet fenyegető adatbázisok Japánban

Az Ázsiai Tömegkommunikációs Közlöny, AMCB (Asian Mass Communication Bulletin) beszámolója szerint különböző japán társaságok nagymennyiségű információt gyűjtöttek össze és tápláltak be számítógépes adatbázisokba. Sok éves gyakorlat Japánban, hogy kereskedelmi kampányok lebonyolításához címjegyzékeket és különböző nyilvántartásokat is felhasználják. Az AMCB szerint a Daikei nevű osakai adatfeldolgozó vállalat egy országos lakosságnyilvántartást akar létrehozni.

A vállalat 1983 szeptemberében kibérelt egy áruházat, ahol 207 db irodai számítógéppel és rész munkaidőben foglalkoztatott alkalmazottakkal megkezdték a címek és telefonszámok feldolgozását. 1984 nyarára a 250 japán telefonkönyvben szereplő 43 millió előfizető adatait vitték gépre, és mivel Japánban gyakorlatilag minden lakásban van telefon ez az „országos telefonkönyv” az összes háztartást magában foglalja.

A Daikei cég elnöke 40 yen haszonra számít minden egyes információ-szolgáltatás révén. A teljes nyilvántartás előállítás költsége kb. 1,7 milliárd yen lesz. Az AMCB szerint politikusok és kézbesítő-hivatalok már most komoly érdeklődést tanúsítanak a címjegyzék iránt. Mivel egy adatbázis mindig bővíthető, egy a Daikeivel együttműködő cég a név- és címjegyzéket a házasságokra, terhességekre, válásokra és halálozásokra vonatkozó adatokkal akarja bővíteni.

A Belügyminisztérium Információ Kezelési Osztályának vezetője szerint a magánéletbe való betörés, és a számítógépre vitt információ jogtalan felhasználása problémát jelenthet a jövőben. Ez a veszély valóságossá válik, ha arra gondolunk, hogy csak 1983-ban több mint 1 millió személyi számítógépet adtak el Japánban.

/= Information Hotline, 16. köt. 9. sz. 1984. p. 3./

(Pollini Rita)